

TÜRKİYE’DE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNDEN SAĞLANAN BİLGİNİN YETERLİLİĞİ VE ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULANMASI GEREĞİ

Prof. Dr. Fehmi YILDIZ ¹

Trakya Üniversitesi İİBF

ÖZ

XX.Yüzyılın son çeyreğinde Türkiye’de yaşanan yüksek enflasyon işletme kararlarının alınmasının dayanağı olan, muhasebece düzenlenen mali tabloların doğru bilgileri vermekten uzaklaşmasına neden olduğu bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde enflasyon muhasebesi kavramı ortaya çıkmış ve bir literatür doğmuştur. Bir yandan akademisyenler mali tablolarda fiyat değişikliklerinin ortaya koyduğu yanıltıcı durumu düzeltmeye çalışırken, bir yanda da devlet fiktif kârlardan vergi almamak için vergi kanunlarında düzenleme yapmaya başlamıştır.

Sözü edilen dönemde alınan önlemlerle işletmelerin bilanço ve gelir tablolarına enflasyonun etkileri giderilmeye çalışılmış ve Türkiye’de başarılı sayılabilecek önlemler alınmış, başarılı uygulamalar yapılmıştır. Yasal düzenlemelerle alınan önlemler genellikle yeni yüzyıla da sarkmıştır.

Anahtar sözcükler : Enflasyon, işletme yönetimi.

Jel kodu : M41, G39

¹ Trakya Üniversitesi öğretim üyesi iken 1.6.2014 tarihinde vefat eden yazarımızın yeni yüzyılın başında kaleme aldığı tahmin edilen enflasyon muhasebesi ile ilgili yazısını onun anısına yayınlıyoruz

**EFFICIENCY OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS
IN TURKEY AND THE NEED FOR INFLATION ACCOUNTING
PRACTICES**

ABSTRACT

During the last quarter of the 20th century, financial statements gave inaccurate informations because of the high inflations that occurred in Turkey. The concept of inflation accounting occurred during that period and created a literature. On one side, academics tried to fix the misleading accounting informations and on the other side the state began to develop regulations in order to overcome fictional taxations. Successful precautions and practices aimed to eliminate the inflationary effects on balance sheets and income statements. Precautionary regulations generally moved on towards the new century.

Keywords: Inflation, business management.

Jel code: M41, G39

1. GİRİŞ

Ülke ekonomilerinin dünya ekonomileri ile birleşmesi anlamında kullanılan ekonomik küreselleşme olgusu dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de tartışılmaktadır. Ülkemiz de son yıllarda, hızlı bir biçimde dışa açılma sürecine girmiş bulunmaktadır. Ekonomik küreselleşme olgusu, ulusal rekabetin yerini küresel rekabetin almasına neden olmuştur.

Günümüz işletmeleri artık daha geniş veri kaynaklarına ulaşmak, bilimsel esaslara dayalı ayrıntılı bilgi üretmek ve ürettiği bilgileri daha geniş bilgi kullanıcı kitlelere iletmek durumundadır. Çünkü, küresel ekonomide bilgi, iş gücü ve sermayeden sonra üçüncü bir girdi unsuru olarak kabul edilmekte ve onu kullananlar için bir güç kaynağı

oluşturmaktadır. İşte bu noktada ürünü bilgi olan muhasebeye büyük sorumluluk düşmekte ve ondan ekonominin önemli girdisi olan bilgiyi istenilen kalitede üretip, ilgi gruplarının gereksinmelerine göre sunması beklenmektedir.¹

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde yaşanan enflasyon ortamında muhasebeden sağlanan bilginin yetersizliğini elimine edebilmek için, enflasyon muhasebesi uygulanmasının önemini vurgulamak ve ülkemizde enflasyon muhasebesi uygulama olanağını tartışmaya açmaktadır.

2. ENFLASYONUN İŞLETMELER ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

Ülkemizde yıllardır kronik enflasyon yaşanmaktadır. Enflasyon ortamında çalışan işletme yöneticileri, yönetim işlevlerinden planlama, karar verme ve denetim işlevlerini gerektiği biçimde yerine getirmekte güçlük çekmektedir. Dolayısıyla işletme faaliyetlerine yön verecek doğru işletme politikaları oluşturamamaktadırlar. Yüksek enflasyon ortamında çalışmak durumunda olan işletme yöneticileri, uygun alanlara yatırım yapma kararı vermede, işletme faaliyetleri için gerekli fazlası uygun koşullarla uygun kaynaklardan sağlamada, uygun üretim miktarını ve ürün bileşimini planlamada, yoğun rekabet yaşanan piyasada uygun ürün fiyatını belirlemede, kar payı dağıtımında uygun kar payı dağıtım politikasını belirlemede ve işletmenin öz kaynaklarını koruyacak kararları almada zorlanmaktadır.

¹ Ülkü Ergun :Muhasebe Mesleğinde Toplam Kalite Yönetiminin Gerekliliği, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Sayı 2, Haziran 1999.

a. Enflasyonun mali tablolar üzerindeki olumsuz etkileri

İşletmeler, faaliyetlerini sürdürebilmek için, sürekli karar alma durumundadırlar. Doğru kararlar alabilmek için de, bir takım bilgilere gereksinim vardır. İşletmenin finansal durumu hakkında bilgi veren mali tablolar, karar alma sürecinde işletme yöneticisine yardımcı olan önemli araçlardır.

Finansal kararlarda ilk başvurulacak belgeler, mali bilgiler, dokümanlar, finansal tablolardır. Belirlenen amaçlar için bir yargıya ulaşabilmekte, finansal tabloların kesin ve güvenilir bilgileri taşıyabilecek bir yapıda olması gerekmektedir. Fiyatlardaki dengesizlik, klasik muhasebe sistemine göre hazırlanmış tablolarda gerekli Őekilde görülmediği, daha açık bir ifade ile, bilançonun görünümü firmanın gerçek finansal etkinliğini temsil etmekten uzak olduğu için, mali tabloların yönetime ışık tutma gücü azalmakta yahut yanlış bir değerlendirmeye gidilebilmektedir.¹

Modern ekonomilerde muhasebe ve finansal raporlamanın amacı, işletmenin faaliyetleri ve durumu hakkında bilgi sağlamaktır. Bilgiyi kullanacak ajanlar, işletme yöneticileri, hissedarlar, yatırımcılar, kredi kuruluşları ve devlettir. Bilgi sağlama fonksiyonunun gerçekleşebilmesi için finansal raporların, işletmenin faaliyetlerini, varlıklarını, bu varlıkların kaynaklarını, varlıklar üzerindeki hak iddialarını ve likidite durumunu açık ve eksiksiz bir biçimde yansıtması gerekir. Ayrıca raporlar, nakit akımlarının zaman ve kesinliğini tahmin etmede gerekli verileri de kullanıcılara sağlamalıdır. Enflasyonist dönemlerde muhasebe ve finansal araçlar, kendilerinden beklenen bilgi sağlama fonksiyonunu yerine getiremezler. Sürekli fiyat artışları, finansal tablo ve raporların doğruluk ve güvenilirliklerini olumsuz yönde etkiler. Enflasyonun finansal raporlar üzerindeki bu tahribatı, fiyat dengesi sağlandıktan sonraki yıllarda da devam eder.²

1 DİLEK, Şener: "Fiyatlar Umumi Seviyesindeki Değişikliğin İşletmelerin Mali Yapısına Etkileri".

2 ÖCAL, Halit : "Enflasyon Muhasebesi zerine", Yaklaşım Dergisi, Yıl:7, Sayı:79, Temmuz 1999, s. 92-93

Bilindiği üzere, mali tablolar muhasebenin *para ölçüsü* kavramı gereği, ulusal para biçimi üzerinden düzenlenir. Farklı dönemlere ait tabloların karşılaştırılması ile edinilecek bilgiler, mali analiz açısından büyük önem taşımaktadır. Tabloların karşılaştırılmasından anlamlı sonuçların çıkarılabilmesi ise tablolarda yer alan verilerin dayandığı paranın, dönemler itibarıyla aynı satın alma gücünü korumasına bağlıdır. Bu koşul gerçek durumla çoğu kez uyuşmadığı için, çok açıktır ki fiyat hareketleri, analizci açısından en büyük sorunlardan birini oluşturmaktadır.¹

Muhasebe, işletme ile ilgili bilgileri üçüncü şahıslara, planlama, denetleme ve diğer amaçlar için yeterli, zamanlı, pratik, ekonomik boyutlarda muhasebe temel ilkeleri çerçevesinde verir. Muhasebenin temel ilkeleri, paranın ölçü birimi olma, maliyet, sosyal sorumluluk, kişilik, dönemsellik, tutarlılık, karşılaştırma, tam açıklama, objektiflik, tahakkuk, tutuculuk ilkeleri, enflasyon dönemlerinde bilançoların ve gelir tablolarının homojenliğini, gerçekliliğini, doğruluğunu ve karşılaştırma yapma olanağını ortadan kaldırmaktadır.²

Muhasebenin bilimsel dayanakları arasında yer alan *para ölçüsü* ve *maliyet* kavramları, mali tabloların düzenlenmesine esas oluşturan kayıtların dayandığı diğer tüm kavram ve genel kabul görmüş ilkeler yanında enflasyon karşısında durumları bir kez daha düşünülmesi gereken esaslardır.³

Parayla ölçülme kavramı, iktisadi olayların muhasebeye, ortak bir ölçü birimi olan para birimiyle yansıtılmasını ifade eder. Bu kavram, dolaylı bir biçimde, kullanılan paranın değerinin zaman içinde

1 SAYARI, Mehmet: “Enflasyonun Mali Analiz Üzerindeki Etkisi” , Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:1, Sayı:3, Eylül 1999, s.11-12

2 HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem: Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları, Ders Kitapları Anonim Şirketi Yayını, İstanbul, 1997, s. 17-18

3 SAYARI, Mehmet: a.g. makale, s.13

değişmediğini kabul etmektedir. Maliyet esası kavramı işletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gereğini ifade eder.

Para değerinin ya da satın alma gúcünün sabit olduğu varsayımı, úlkemizde geğerliliğini yitirmiştir.¹

b. Enflasyonun bilanço úzerindeki etkileri

İşletmenin varlık ve kaynak yapısını gösteren bilanço, fiyat hareketlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Bilançonun gerek işletme içi, gerekse işletme dışı çevrede bulunan kişilere uyumlu, anlaşılabilir, tamam, tarafsız ve karşılaştırılabilir bilgileri her zaman vermesi gerekir. Ancak fiyatların yüksekliği dönemlerde, bilançonun gerek varlık gerekse kaynak yapısı enflasyondan değişik biçimlerde etkilenmekte ve bilanço bilgi verme görevini tam olarak yerine getirememektedir. Bu durumda fiyat hareketlerinin bilanço kalemleri úzerindeki etkisinin iyi analiz edilmesi, gerekli düzeltmelerin yapılması ve daha sonra bu bilgilerin kullanılması gerekmektedir.²

Bilançonun aktif ve pasif kalemleri içerisinde, enflasyonun etkisi ile farklı para değeriyle ifade edilen kalemler vardır. Bunlar, parasal ve parasal olmayan kalemler olarak incelenmelidir. Bu ayırmadaki kriter, bu kalemlerin fiyat hareketlerini izleyip izleyemediklerini dikkate almaktır.³

Parasal kalemler, lira değerindeki değişmeler karşısında nominal değerleri aynen kalan ancak satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kalemlerdir. Parasal olmayan kalemler ise, lira değerindeki değişmelere paralel olarak nominal değerleri değişen kalemlerdir.⁴

¹ OCAL, Halit: a.g. makale, s.93

² DALGEÇ, Aşen: “Enflasyonun Finansal Tablolara Üzerindeki Etkilerini Gidermek için Geliřtirilen Yöntemler Toplu Bir Bakış”, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi

³ HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem: a.g.e, s.19

⁴ Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu: “Türkiye Muhasebe Standartları, Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama”, Türkiye Muhasebe Standartları 2000, TÜR-MOB Yayın No:95, TMMOB Seri No:2, Ankara, 2000, s.68

c. Enflasyonun gelir tablosu üzerindeki etkileri

Gelir tablosu, işletmenin belirli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile, aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net kârını veya dönem net zararını gösteren bir tablodur. Gelir tablosu, ancak gerçeği yansıttığı takdirde işlevini yerine getirebilir.

Enflasyon dönemlerinde, işletmenin üretilip sattığı mal ve hizmetlerin piyasa fiyatları artmakta, bu durum da satış gelirlerinin artmasına yol açmaktadır. Ancak bu artışın gerçek olup olmadığını belirleyebilmek için, paranın satın alma gücündeki azalmanın ve sağlanan satış gelirlerinin karşılaştırılması gerekir.

Geleneksel muhasebede yer alan bazı gider unsurları enflasyon dönemlerinde, önceki dönemlere göre, olduğundan az olarak gelir tablosunda yer almakta, dolayısıyla dönem sonucu olduğundan fazla gözükmektedir, fiktif kârlar ortaya çıkmaktadır.¹

3. ENFLASYON MUHASEBESİ MODELLERİ

Enflasyon muhasebesi terimi, birçok farklı yaklaşımı anlatan genel bir terimdir. Enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerinin giderilmesinde, özellikle üç yöntemin muhasebe literatüründe ağırlık kazandığı görülmektedir. Bunlar: *Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi*, *İkame Maliyeti Muhasebesi* ve *Genel Fiyat İkame Maliyet Muhasebesidir*.

a. Fiyatlar genel seviyesi muhasebesi

Fiyatlar genel seviyesi muhasebe yöntemi, genel fiyat değişimlerinin finansal tablolar üzerinde oluşturduğu etkileri

¹ DALGEÇ, Ayşen: a. g. Makale, s.44

gidermek ve fiyat hareketlerinin işletmenin ekonomik durumunda yarattığı değişmeyi belirtmek amacıyla, finansal tabloların genel fiyat endeksleriyle düzeltilmesini öngören bir yöntemdir. Başka bir deyişle, finansal tabloların düzenlediği tarihteki paranın satın alma gücüne göre düzeltilmesini ve hesapların bu tarihteki para değerine göre ifadesini esas alan bir yöntemdir.¹

Bu yöntemde, finansal tablolardaki bilgilerin, dönem sonlarında paranın satın alma gücü cinsinden gösterilebilmesi için düzeltme katsayısı (endeks) ile düzeltilmesi gerekir.

b. İkame maliyet muhasebesi

Fiyatlar genel seviyesindeki artışın tüm mal ve hizmetlerde aynı düzeyde olmaması sonucu, özel fiyat değişmeleri, ikame maliyeti muhasebesinin esasını oluşturmaktadır. Cari değer muhasebesi olarak da anılan ikame maliyeti muhasebesinde faaliyet karı ile elde tutma karı ayrı ayrı ele alınmakta, bunlar toplandığında toplam kar oluşmaktadır. İkame maliyeti muhasebesinde sermayenin korunması ve varlıkların değerlenmesi esas alınmakta ve ikame maliyetinin saptanması önemli rol oynamaktadır. İkame maliyeti muhasebesinde, finansal tablolar cari nitelik taşımaktadır. Özellikle gelir tablosu ayrıntılı bilgi vermektedir.²

c. Genel fiyat – ikame maliyeti muhasebesi

Bu yöntem, hem fiyatlar genel seviyesi hem de özel fiyatlardaki değişmelerin birlikte ele alındığı, her iki yöntemin üstünlüklerini bir araya getiren birleşik bir muhasebe yöntemidir.

Her iki yöntemin birlikte kullanılmasındaki amaç, hem fiyatlar genel seviyesi hem de özel fiyatlar seviyesindeki değişmelerin birlikte ele alınarak, finansal tabloların dönem sonlarında düzeltilmesidir.

¹ AKDOĞAN, Nalan: Enflasyon Muhasebesi, Kalite Matbaası, Ankara, 1980, s.89

² HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem: a.g.e. , s.34.

Bu modelde, özel fiyatlar seviyesine öncelik veren ikame maliyeti muhasebesi finansal tabloların dönem sonlarında fiyatlar genel seviyesi indeksleriyle düzeltilmesi önerilmektedir. Böylece, nakdi değerlerle ilgili elde tutma kazançlarının, enflasyon ortamındaki önemi nedeniyle saptanması, finansal tablolarda sunulması sağlanabileceği gibi, nakdi olmayan değerlerle ilgili ikame maliyeti muhasebesinde saptanmış elde tutma kazançlarının veya maliyet tasarruflarının da gerçek ve gerçek olmayan tutarları ayıklanabilmektedir.¹

Sayılan yöntemlerin hangisi ele alınır sa alınsın, muhasebe temel ilkeleri çerçevesinde ele alınan modelin yaygın, devamlı, ekonomik, zamanlı, pratik olması sağlanmalıdır. Bu özellikler çerçevesinde, fiyatlar genel seviyesi muhasebe modeli, diğer modellere göre daha uygulanabilir düzeydedir.²

4. TÜRKİYE’DE ENFLASYONUN MALİ TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİ AZALTMAYA YÖNELİK YASAL DÜZENLEMELER

Ülkemizde fiyat artışlarının doğurduğu fiktif karların vergilendirilmesini önleyici hükümler, uzun yıllardır vergi kanunlarında yer almaktadır. Bu yasal düzenlemeleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Yeniden değerlendirme, Azalan bakiyeler yöntemine göre amortisman, Duran varlık yenileme fonu, Alacak ve Borç senetlerinin iskontosu, Finansman fonu, Gayrimenkul ve iştirak satışlarından doğan karın sermayeye ilavesinden vergi istisnası, Stok değerlemede LIFO yöntemi, Araştırma ve geliştirme fonu, Yatırım indirimi...

¹ YÜKSEL, Ahmet: Enflasyon Muhasebesi, Literatür Yayınları: 23, Birinci Basım, İstanbul, Aralık 1997, s. 132

² HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem-İBİŞ, Cemal-GÖKÇEN, Gürbüz:Beşyüz Büyük Sanayi İşletmesinde Enflasyon Muhasebesi Uygulama Araştırması, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. , İstanbul, 1999, s.11

Bu vergisel önlemlerin kullanımı dışında aşağıdaki önlemler ile de enflasyondan işletme ve muhasebe korunmaya çalışılmaktadır. Enflasyonist ortamda kar dağıtmamak, dikkatli finansman politikası, etkin alacak tahsili, borçların konsolidasyonu, teşviklerden yararlanma, halka açılma, şirket evlilikleri, fason iş yaptırmak, yeni teknolojiler, mamul çeşitlendirilmesi, dış pazar aranması, yatırımları kısa sürede gerçekleştirme, stok devir hızını arttırarak asgari stokla çalışmak gibi uygulamalar bu önlemlere örnek olarak verilebilir.¹

5. TÜRKİYE’DE ENFLASYON MUHASEBESİNİN UYGULANMASI GEREĞİ

Mali tablolar, karar alma sürecinde işletme yöneticisine yardımcı olan önemli araçlardır. Finansal muhasebe raporlarının kullanıcıları, yatırımcılar, borç verenler, müşteriler, sendikalar, rakipler, mahkemeler ve vergi koyan birimdir.²

Yüksek enflasyon, XX. yüzyılın son çeyreğinde Türkiye’de etkin olmuştur. Yeni yüz yılda da ekonomik krizler ile dünyada olduğu gibi Türkiye’de de etkisini sürdürmektedir. Bu durum karşısında birçok ölkede, varlıkların muhasebeleştirilmesinde geleneksel maliyet esasının yeterliliği hakkındaki kuşkuları arttırmıştır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, varlıkların tarihi maliyet değerlerinin önemi, işletmede karar alıcılar açısından oldukça azalmıştır.³

Ölkemizde sermaye piyasasının yeterince gelişmemiş olması, muhasebenin 1980’lere kadar daha çok devletin zoruyla ve vergisel amaçlarla tutulması sonucunu doğurmuştur. 1980’den sonra da, muhasebenin kullanım alanı ve muhasebe bilgisini kullanan ajanlar fazlaca değişmemiştir.

¹ HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem: a.g. e. , s.38

² STICKNEY, CP- WEIL, R L Financial Accounting, The Dryden Press, Harcourt Brace College

³ MEIGS, F -MEIGS, Z B : Accounting: The Basis for Business Decisions, Mc Graw- Hill Inc.,1993, s.17

Bu durum aslında Almanya, Fransa ve İtalya gibi Kıta Avrupası ülkelerinde de böyledir. Muhasebe bilgisinin ve bunun sonuçları olan finansal raporların hemen hemen bütün ekonomik ajanlarca kullanılması ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya'da görülmektedir. Muhasebenin ülkemizdeki söz konusu gelişimi, bilanço ve gelir tablolarının çoğunlukla işletmelerin gerçek durumlarını yansıtmamaları sonucunu doğurmuştur. Bu, enflasyonist olan ve olmayan bütün dönemler için geçerlidir.¹

Yüksek enflasyon dönemlerinde, tarihi maliyet verileriyle hazırlanmış finansal tablolar, işletmenin gerçek gelirini ya da ekonomik kaynaklarını tam olarak yansıtmamaktadır.²

Birçok muhasebeci, işletme yöneticisi ve ekonomist, tarihi maliyetler kullanarak düzenlenen finansal raporlama, fiyat değişimlerinin etkilerinin yansıtılarak, finansal raporların ayarlanması gereğine inanmaktadırlar.³

Nitekim enflasyon muhasebesi uygulamalarında düzenleme, 29 nolu Uluslararası Muhasebe Standardı ile yapılmıştır. 29 Nolu Uluslararası Muhasebe Standardı, Hiperenflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama adını taşımakta olup, 1990 yılı başında yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde de Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından 1996 yılında yayınlanan muhasebe standartlarından 2 nolu standart, Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama Standardıdır. Büyük ölçüde 29 nolu Uluslararası Muhasebe Standardının hükümlerinin yer aldığı 2 nolu Türkiye Muhasebe Standardı 1997 yılında yürürlüğe girmiştir.

¹ OCAL, Halit: a.g. makale, s. 99

² MEIGS, RF-MEIGS, W B: a.g.e. , s. 931.

³ MEIGS, R F-MEIGS, WB: a. g. e. s.470

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin yürürlüğe girmesiyle, muhasebe uygulamaları 1994 yılı başından itibaren tekdüze edilmiştir. Günümüz ekonomik şartlarında sıra, enflasyon muhasebesine gelmiştir. Enflasyon muhasebesi ile ilgili yapılacak yasal düzenleme sonucunda, muhasebede enflasyonun etkisi ortadan kalkacak ve muhasebeden yararlanma sağlıklı ve gerçekçi olacaktır. Böylece muhasebenin ürettiği finansal tablolar bir anlam ifade edecek, işletmeleri tam tanımlayacak ve güvenilir olacaktır.¹

Ülkemizde yüksek kazanç tespitini önleyecek, fiktif karları hesaplayarak reel karlardan ayrılmasını sağlayacak enflasyon muhasebesinin, vergi karı açısından da yasalarımızca kabul edilmesi, işletmeleri rahatlatacak başlıca önlemdir. Devlet, enflasyonu düşürme iddiasıyla ve vergi gelirinde azalma olacağı kaygısıyla, enflasyon muhasebesine son vergi düzenlemeleri içinde yer vermemiştir. Oysa ülkemizde yaşanan yüksek enflasyondan işletmelerin korunması için uygulanabilecek genel fiyat düzeyi muhasebesi, 2 nolu Türkiye Muhasebe Standardı ile getirilmiştir. 1997 yılı başından itibaren meslek mensupları tarafından uyulma taahhüdü verilen bu standardın, Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi işletmeler tarafından uygulamaya geçirilmesi üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Eğer standardın uygulanması vergi yasaları açısından da mümkün kılınırsa, bu sözünü ettiğimiz sıkıntıları ortadan kaldıracak ve işletmeleri rahatlatacak önemli bir adım olacaktır.²

Ülkemizde bu durumda, gerçekte yapılması gereken en doğru uygulama, enflasyonu kesinlikle tek haneli rakamlara indirmektir. Bu gerçekleşmediği taktirde, enflasyon muhasebesi, akademik bir tartışma konusu olmaya devam edecektir.

¹ HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem-İBİŞ, Cemal-GÖKÇEN, Gürbüz: a.g.e. , s.69

² GÜCENME, Ümit : "Ekonomik Kriz Dönemlerinde Geçici Vergi Uygulamaları" , Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:2, Nisan 1999, s. 76

SONUÇ

Enflasyonun yarattığı belirsizlik ortamında çalışmak zorunda kalan ülkemiz işletmelerinin yöneticileri, planlama, karar alma ve denetleme işlevlerini gerçekleştirmekte güçlük çekmektedirler. İşletmeler üzerinde enflasyonun olumsuz etkilerini azaltacak doğru kararlar alınması, politikalar oluşturulması, ancak işletme dışı ve işletme içi bilgi akışının bu amaca hizmet edecek uygun bir ortam hazırlanmasına bağlıdır. Bu aşamada muhasebe sistemi önem kazanmaktadır.

Geleneksel muhasebe sistemine göre, elde edilen finansal veriler, enflasyon ortamında işletmenin gerçek durumunu yansıtmamaktadır. Geleneksel muhasebenin temel varsayımlarını, fiyat düzeyindeki değişimler geçersiz kılmaktadır. Fiyat hareketlerini yok sayan bir sistemin ürettiği bilgiler ve finansal raporlar, işletmeden bilgi bekleyen tarafları yanıltmaktadır. Enflasyonun uzun yıllardır varlığını sürdürmesi, geleneksel muhasebe sisteminin yetersizliklerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Bu konuda süregelen tartışmalar, geleneksel muhasebe sisteminin yetersizliklerini ortadan kaldırmaya yönelik geçici modeller yanında, tarihi maliyet muhasebesinin yerini alacak değişik muhasebe uygulamalarının da geliştirilmesine yol açmıştır.

Fiyat değişikliklerinin finansal tablolar üzerindeki etkilerinin giderilmesinde özellikle üç yöntemin muhasebe literatüründe önem kazandığı görülmektedir. Bunlar, fiyatlar genel seviyesi muhasebesi, ikame maliyeti muhasebesi ve genel fiyat – ikame maliyeti muhasebesi yöntemleridir. Bu yöntemlerden fiyatlar genel seviyesi muhasebesi, diğer modellere göre daha uygulanabilir düzeydedir.

Ülkemizde enflasyonun mali tablolar üzerindeki olumsuz etkilerini gidermeye yönelik olarak, mevcut vergi yasaları çerçevesinde bir takım düzenlemelere gidilmiştir. Ancak bu düzenlemeler, enflasyonun mali tablolar üzerindeki olumsuz etkilerini gidermede yeterince yararlı olamamaktadır.

Yüksek enflasyon ortamında yaşayan ülkenizde, enflasyon muhasebesinin uygulanması zorunlu hale gelmiştir. Maliye Bakanlığı'nın, yapacağı hukuki düzenlemeler ile Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından yayınlanan muhasebe standartlarını benimsemesi ve 2 nolu Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama standardını bir an önce uygulanmaya koyması, gerçek karların saptanmasına olanak verecektir.¹

Mali tablolar, enflasyon muhasebesi uygulanarak düzeltildiğinde, muhasebe bilgileri gerçek durumu yansıtır hale gelecektir. Mali analizler daha sağlıklı yapılabilecek ve işletme kararları daha gerçekçi bilgiler ışığında verilebilecektir. Muhasebeden bilgi bekleyen taraflara, işletme hakkında doğru bilgiler sunulabilecektir. Bu durumda sermaye piyasalarında işlem gören finansal araçlara güven arttıracaktır. Kamu kuruluşlarının geleceğe yönelik hazırlayacakları ekonomik planlar da gerçekçi verilere dayanılarak yapılabilecektir.

KAYNAKLAR

AKDOĞAN, Nalan : Enflasyon Muhasebesi, Kalite Matbaası, Ankara, 1980.

AKDOĞAN, Nalan : “Enflasyon Muhasebesi ile Gerçek Karın Saptanması ve Fazla Vergi Ödenmesinin Önlenmesi”, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı Bülteni, Sayı:7, Temmuz 1997.

DALGEÇ, Ayşen: “Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkilerini Gidermek İçin Geliştirilen Yöntemlere Toplu Bir Bakış” , T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:6 , Sayı:1 , Yıl:1991.

¹ AKDOĞAN, Nalan: “Enflasyon Muhasebesi ile Gerçek Karın Saptanması ve fazla Vergi Ödenmesinin Önlenmesi”, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı Bülteni, Sayı:7, Temmuz 1997, s.31

- DİLEK, Şener: “Fiyatlar Umumi Seviyesindeki Değişikliğin İşletmelerin Mali Yapısına Etkileri” ,
- Ergun, Ülkü : “Muhasebe Mesleğinde Toplam Kalite Yönetiminin Gerekliliği” , Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:1, Sayı:2 , Haziran 1999.
- GÜCENME, Ümit : “Ekonomik Kriz Dönemlerinde Geçici Vergi Uygulamaları” , Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 2, Nisan 1999.
- HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem : Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları, Ders Kitapları Anonim Şirketi Yayını, İstanbul , 1997.
- HACI RÜSTEMOĞLU, Rüstem – İBİŞ, Cemal – GÖKÇEN, Gürbüz: Beşyüz Büyük Sanayi İşletmesinde Enflasyon Muhasebesi Uygulama Araştırması, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul, 1999.
- DİLEK, Şener: “Fiyatlar Umumi Seviyesindeki Değişikliğin İşletmelerin Mali Yapısına Etkileri” , Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Merkezi İşletme Dergisi, Cilt:5 , Sayı:3-4 , Şubat 1982, s. 284.
- MEIGS, Robert F. – MEIGS, Walter B. : Accounting The Basis for Business Decisions, Ninth Edition, Mc Graw-Hill, Inc. USA, 1993.
- STICKNEY, Clyde P. – WEIL, Roman L. : Financial Accounting, An Introduction to Concepts, Methods, and Uses, Seventh Edition, The Dryden Press, Harcourt Brace College Publishers, USA, 1994.
- MEIGS, RF-MEIGS,WB: Accounting: The Basis for Business Decisions, Mc Graw- Hill Inc. , 1993.

ÖCAL, Halit : “Enflasyon Muhasebesi Üzerine” , Yaklaşım Dergisi, Yıl:7 , Sayı:79, Temmuz 1999.

SAYAR, Mehmet: “Enflasyonun Mali Analiz Üzerindeki Etkisi” , Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:1 , Sayı:3 , Eylül 1999.

STICKNEY, CP- WEIL, RL: Financial Accounting, The Dry den Press, Harcourt Brace College Publishers, Orlando, Florida, 1994.

Türkiye Muhasebe Standardı – 2, Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama” , Türkiye Muhasebe Standartları 2000, TÜRMOB Yayın No:95, T MUDESK Seri No: 2 Ankara, 2000.

YÜKSEL, Ahmet: Enflasyon Muhasebesi, Literatür Yayınları: 23, Birinci Basım, İstanbul, Aralık 1997.

***HÜSEYİN COŞKU’NUN DERLEMESİNDEN 2017
M. KEMAL ATATÜRK’DEN ÖZLÜ SÖZLER - II***

- Süngülerle, silahlarla ve kanla kazandığımız askeri zaferden sonra, kültür, bilim, fen ve ekonomi alanlarında da zaferler kazanmaya devam edeceğiz.
- Çocukken fakirdim. İki kuruş elime geçince bunun bir kuruşunu kitaba verirdim. Eğer böyle olmasaydı bu yaptıklarımın hiçbirini yapamazdım.
- Yeni kuşak, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır.